26.04.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle: KAA 3/2023 vp valvottu käyttötila huumeita käyttäville

HEL 2024-005293 T 03 00 00

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle huumeita käyttävien valvotusta käyttötilasta

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Helsingin kaupungin asiantuntijan kuultavaksi 30.4.2024 valvottua käyttötilaa koskevassa asiassa, samalla sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoa.

Asiantuntijalausunto

Asiassa on annettu kansalaisaloite 8.2.2022 (KAA 3/2023 vp.) lainvalmisteluun ryhtymisestä. Lakialoitteen perusteluina huumausainekuolemat, yliannostushaitat sekä valvottujen tilojen merkityksellisyys huumeita vähentävässä työssä.

Helsingin kaupunki on aiemmin jo 1.4.2019 tehnyt valtioneuvostolle esityksen huumeiden käyttöhuoneen kokeiluun oikeuttavan erillislain säätämisestä. Lisäksi kaupunki on 1.2.2019 toteuttanut laajamittaisen selvitystyön valvotun huumeidenkäyttötilan selvitysryhmän toimesta.

Helsingin kaupunki katsoo perustelluksi ja kannatettavaksi huumeita käyttävien valvottujen käyttötilojen perustamisen ja siihen liittyvän lainsäädäntötyön.

Pääkaupunkiseudun tilanne

Pääkaupunkiseudulla on arviolta noin 8 000 pistämällä huumeita käyttävää henkilöä. Helsinkiläisiä on opioidikorvaushoidon piirissä noin 1 000 henkilöä. Helsingissä huumeiden avoin käyttö ja siihen liittyvät ympäristövaikutukset ovat yleinen ja näkyvä ilmiö tietyissä kaupunginosissa.

Postiosoite
PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sotepe

Puhelin
+358 9 310 5015

Y-tunnus
0201256-6

Vuonna 2023 Helsingin kolmessa päihderiippuvaisille tarkoitetuissa matalan kynnyksen Symppis päiväkeskuksissa toteutui 121 934 käyntiä, mikä tarkoittaa noin 488 käyntiä aukiolopäivässä. Symppisten pistämällä huumeita käyttävien terveysneuvontapalvelua käytti vuoden aikana 5059 eri henkilöä, käyntejä oli kaikkiaan 40 085. Symppiksiin palautettiin injektioneuloja 1 268 847 kappaletta, puhtaita neuloja jaettiin 2 024 278 kappaletta.

Symppiksen päiväkeskus- ja terveysneuvontatoiminta on lakisääteistä palvelua, sosiaalihuoltolaki 24b § ja valtioneuvoston asetus tartuntataudeista 6 §.

Helsingin kaupungin näkemys pistotilojen hyödyllisyydestä

Valvotut pistotilat täydentävät muuta huumehaittoja vähentävää toimintaa.

Yleisesti keskeisimpiä tavoitteita ja hyötyjä ovat:

1. marginalisoituneimpien huumeidenkäyttäjien tavoittaminen ja saattaminen kontaktiin terveys- ja sosiaalipalveluiden kanssa,
2. huumeisiin liittyvän kuolleisuuden ja sairastavuuden vähentäminen,
3. suonensisäisesti huumeita käyttävien terveysneuvonta,
4. riskien vähentäminen turvallisempaan pistämiseen opastamalla,
5. virusinfektioiden testaus ja hoitoonohjaus,
6. käyttäjien huumehoitoon hakeutumisen edistäminen,
7. huumeiden pistokäyttöön liittyvien häiriöiden ja käytettyjen pistovälineiden vähentäminen julkisissa tiloissa.

Käyttötiloihin on tyypillisesti pääsy kielletty alaikäisiltä, raskaana olevilta naisilta, satunnaisilta vierailijoilta ja/tai tuntemattomilta käyttäjiltä. Huumeiden välittäminen on tiloissa kielletty.

Käyttötiloista tehdyistä tutkimuksista voidaan yleisesti todeta, että valvotut pistotilat vetävät puoleensa kaikkein marginalisoituneinta huumeiden käyttäjäkuntaa, jonka yhteydet muihin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ovat heikot. Matalan kynnyksen yksikön kautta asiakkaita voidaan tavoittaa myös kuntouttavan päihdehoidon sekä muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen piiriin.

Käyttötilojen tarpeellisuus ja vaikutukset

Helsingissä käyttötilojen tarpeellisuutta ja vaikutuksia voidaan arvioida monesta näkökulmasta. Huumeriippuvainen pistettävien huumeiden käyttäjä pistää useamman kerran päivässä. Oikein sijoitettuna alueelle,

jossa on näkyviä huumeiden käytöstä johtuvia ympäristöhaittoja, käyttötiloilla voisi olla suuri ympäristöhygieeninen ja katuturvallisuutta parantava vaikutus. Käyttö saataisiin osittain pois kaduilta, puistoista, julkisista wc-tiloista, rappukäytävistä ja pihoilta. Esimerkiksi Symppis päiväkeskuksissa huumeiden käyttökieltoa valvotaan, mutta alueen ympäristö on käytännössä valvomatonta. Käyttötilan myötä julkisessa tilassa tapahtuvaa käyttöä voitaisiin ohjata sekä käyttäjien että ympäristön asukkaiden kannalta turvallisempaan ympäristöön.

Pistämällä huumeita käyttäminen epäpuhtaissa ympäristöissä aiheuttaa usein vakavia akuuttihoitoa vaativia komplikaatioita ja pitkäaikaissairauksia, ja sen kautta merkittäviä erikoissairaanhoidon kustannuksia. Käyttötilan tuottamat hyödyt korostuvat entisestään huumekuolemien ehkäisyssä, jos Suomen markkinoille tulee akuutteja yliannostuksia aiheuttavia aineita, kuten heroiini ja fentanyyli.

Helsingissä pistämällä huumeita käyttävien valvotuilla tiloilla voitaisiin saavuttaa merkittäviä terveydellisiä, sosiaalisia, ympäristön turvallisuuteen ja erikoissairaanhoidon kuormituksen vähenemiseen liittyviä hyötyjä. Huumehaittoja ehkäisevä käyttötila olisi mahdollista lisätä asiakkaat jo muutenkin tavoittavaan Symppis konseptiin.

Helsingin kaupungilla on valmius ja kyvykkyys lainsäädännön mahdollistaessa pilotoida ja arvioida käyttötilaa yhteistyössä esimerkiksi THL:n tutkijoiden kanssa.

Lainsäädäntötyössä huomioitavaksi

Käytännön toteutuksen kannalta olisi selkeintä, mikäli lainsäädännössä nimenomaisesti säädetään sellaisista huumausaineen käyttötiloista, joissa huumausaineen käyttö ei olisi kriminalisoitu.

Kaupunki painottaa, että käyttötilojen osalta laissa tulisi ratkaista ainakin:

- Työntekijöiden asema suhteessa huumausainerikoksiin, käyttörikokseen, huumausainerikoksen edistämiseen ja valmisteluun
- Käyttötilan valvontaa koskevat kysymykset (kauppa, aineiden välittäminen)
- Valvonnan toteuttaminen tiloissa
- Miten suhtaudutaan avunantoon/yllytykseen mahdollisissa tilanteissa
- Vastuut ja toimintavelvoitteet terveyttä ja henkeä vaarantavissa tilanteissa

- Työntekijöiden asema suhteessa huumausainerikoksiin, käyttörikokseen, huumausainerikoksen edistämiseen ja valmisteluun
- Käyttötilan valvontaa koskevat kysymykset (kauppa, aineiden välittäminen)
- Valvonnan toteuttaminen tiloissa
- Miten suhtaudutaan avunantoon/yllytykseen mahdollisissa tilanteissa
- Vastuut ja toimintavelvoitteet terveyttä ja henkeä vaarantavissa tilanteissa

Yhteenveto

Helsingin kaupunki katsoo aloitteen kannatettavaksi.

Huumeiden käyttöhuoneen kokeilun oikeuttavan erillislain säätämistä Helsinki pitää kaupungin kannalta vahvasti tavoittelemisen arvoisena asiana. Kaupunginhallitus on asiassa aiemmin tehnyt valtioneuvostolle lainsäädäntöaloitteen, aloitteessa painottuu käyttöhuoneiden tarpeellisuus ja hyödyllisyys.

Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että positiiviset terveys- ja hyvinvointivaikutukset sekä ulkomaiset kokemukset puoltavat lain säätämistä ja hankkeeseen vaikuttamista valtakunnan tasolla. Helsingin kaupunki on valmis tukemaan lainsäädäntötyötä.

Lisätiedot

Juha Jolkkonen, sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja, puhelin: 09 310 42215
juha.jolkkonen(a)hel.fi
Mikko Tamminen, asumis-, kriisi- ja päihdepalvelujen johtaja, puhelin: 09 310 58655
mikko.tamminen(a)hel.fi
Jan Ihatsu, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Juha Jolkkonen
sosiaali-, terveys- ja pelastus-
toimialan toimialajohtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Postiosoite
PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sotepe

Puhelin
+358 9 310 5015

Y-tunnus
0201256-6